

ZDENĚK FILIP

KDO *byl* KDO

200 osobností z historie Šumperka

NAKLADATELSTVÍ PAVEL ŠEVČÍK - VEDUTA
ŠTÍTY 2008

Za pomoc při ověřování některých životopisných dat v této práci děkuji PhDr. Jitce Balatkové z olomoucké pobočky Zemského archivu v Opavě, PhDr. Mileně Filipové z Vlastivědného muzea v Šumperku a šumperskému historikovi Mgr. Drahomíru Poláchovi. Za pořízení fotografických reprodukcí děkuji muzejnímu fotografovi Jaromíru Maškovi.

© Zdeněk Filip

© Nakladatelství Pavel Ševčík - VEDUTA, Štítý 2008

ISBN 978-80-86438-20-7

ÚVOD

Publikace, kterou předkládáme čtenářům, zájemcům o historii a kulturní historii Šumperka, přináší stručné biografické portréty dvou set šumperských rodáků a dalších významných a zajímavých občanů Šumperka, kteří v minulosti výrazněji zasáhli do hospodářského, politického a kulturního života města, a to jak v pozitivním, tak někdy třeba i negativním ohledu. Jejich výběr se přitom neřídí žádnými ideologickými hledisky, neřídí se ani národní příslušností, zastoupení jsou jak Češi, tak Němci. Zásadně ovšem jen ti, jejichž život a dílo už byly uzavřeny. Z někdejších německých obyvatel Šumperka se tu ve větším počtu objevují zejména reprezentanti zakladatelské generace podnikatelů z druhé poloviny 19. století, Wagnerů, Schneiderů, Seidlů, Sieglů, Oberleithnerů, často i ve funkcích městských radních či starostů. Mnozí z nich si tak vysloužili i čestné občanství města. Vedle nich početné zastoupení zde mají rovněž němečtí představitelé vědy a kultury, spisovatelé, malíři, hudebníci, a to jak ti, kteří z rodného města odešli do světa (nejslavnější je asi zpěvák Leo Slezak), tak ti, kteří si svou oblibu a popularitu ve skrovnějších podmínkách získávali doma, např. spisovatelka Marie Knitschkeová, autorka divadelních her z historie Šumperka, nebo Franz Harrer, šumperský kronikář a autor německých dějin města. Tu negativní stránku německé historie Šumperka pak přímo zosobňuje šumperský rodák Hermann Krumey, za války důstojník SS a jako pobočník Adolfa Eichmanna jeden z nejhorlivějších realizátorů holokaustu. Češi se v Šumperku významněji začali uplatňovat až po vzniku Československa v roce 1918. Mluvčími a obhájci sebevědomé a rychle rostoucí české menšiny se stali zvláště čeští učitelé, připomeňme aspoň jména Eduarda Kubíčka, Vratislava Drlíka, Františka Müllera, Jana Springera a dalších. Ovšem Mnichov a nacistická okupace české vlastence, demokraty a antifašisty z pohraničí vyhnala do vnitrozemí. Ti nejstatečnější, např. Bohumír Minář, Jan Čičák, Emil Mazal, Otakar Reiss aj., pak v boji proti nacismu obětovali i své životy. Vděční

spoluobčané po nich později pojmenovali některé z šumperských ulic a udělili jim čestná občanství in memoriam. Když po květnu 1945 se šumperští Češi z nejrůznějších koutů Moravy i Čech začali vracet zpátky do svých domovů, právě učitelé (např. Vilém Medlík, Václav Jílek, Karel Sirůček, Jan Jersák aj.) opět byli mezi prvními. Stali se členy nově se utvářejících městských orgánů a institucí a zejména po odchodu německého obyvatelstva pro svou znalost místních poměrů v nich byli nepostradatelní. Postupně se však v Šumperku zabydlovali i noví čeští občané města, kteří tu pozvolna zapouštěli své kořeny. Z některých časem vyrostli místní patrioti se stejně vřelým vztahem k Šumperku i jeho historii, jaký kdysi měli i jejich předchůdci. Tak např. novým kronikářem a pilným popularizátorem šumperských dějin se stal Hubert Kubík, všestranným organizátorem nejrůznějších kulturních aktivit byl Miroslav Zapletal, oblíbeným učitelem několika generací šumperské mládeže po léta zůstával Ctirad Medlík, první polistopadový starosta Šumperka. Početnou řadu takových skvělých lidí uzavřel nedávno František Spurný, autor mnoha odborných studií a nesčetných časopiseckých článků o minulosti i současnosti Šumperka, které jsou základním vkladem k jeho moderním dějinám.

Dílčím příspěvkem k budoucím dějinám Šumperka by měl být i tento malý šumperský biografický slovník, souhrn dvou set biogramů významných osobností novodobé historie města. Určován je zejména snahou seznámit dnešní čtenáře nejen s životními osudy těchto osobností, ale i s jejich tvářemi, podobou. Proto jsou jednotlivá textová hesla důsledně opatřena také svým obrazovým protějškem, fotografií, jen výjimečně malířskou podobiznou.

Snad takto charismatickými postavami šumperských dějin oživená historie Šumperka přispěje k oživení naší historické paměti a k prohloubení našeho vztahu k městu, v němž žijeme.

ARBTER, Wilhelm

* 7. 3. 1831 Zlaté Hory (okr. Jeseník)
 † 15. 12. 1898 Dlouhá Loučka (okr. Olomouc)

**Novinář,
 redaktor šumperského listu
 Grenzbote**

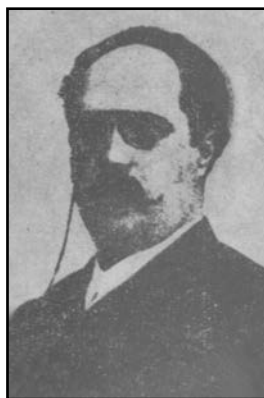

Studoval na německém gymnáziu v Opavě a potom na lesnické škole. Od r. 1854 sloužil v rakouské armádě. V srpnu 1869 ze zdravotních důvodů byl penzionován. Civilní zaměstnání našel v Šumperku, kde pracoval jako úředník lnářského pojišťovacího spolku a čile se zúčastňoval společenského a kulturního života města. V r. 1875 převzal vedení nově vzniklého časopisu Grenzbote des nordwestlichen Mährens, který záhy přeměnil ve vlivný orgán německých liberálů a úspěšně jej pak vedl 20 let. Zemřel u své dcery v Dlouhé Loučce, pohřben je v Šumperku.

BARCAL, Antonín

* 25. 5. 1847 České Budějovice
 † 24. 6. 1927 Šumperk

**Operní zpěvák
 a hudební pedagog**

Hudbu a zpěv studoval na vídeňské konzervatoři, v r. 1868 jej B. Smetana angažoval do pražského Prozatímního divadla. Úspěch tu slavil zejména v tenorových rolích českého repertoáru (Vašek v Prodané nevěstě aj.). V r. 1870 z finančních důvodů odešel do Ruska. Působil v Petrohradě, Kyjevě, Oděse a posléze ve Velkém divadle v Moskvě. Po ukončení pěvecké kariéry se věnoval pedagogické činnosti na moskevské konzervatoři. Po revoluci z Ruska odešel a v r. 1921 našel útočiště u svého bratra v Šumperku. Zemřel v šumperské nemocnici a pohřben je na místním hřbitově.

BARCAL, Franz

* 29. 1. 1855 České Budějovice
† 14. 3. 1921 Šumperk

Poštovní a telegrafní úředník

Pocházel z uměnilovné české rodiny v Českých Budějovicích. Na rozdíl od svých dvou bratrů Jana a Antonína, kteří vynikli jako operní pěvci v Rusku, v 70. letech 19. století se jako mladý poštovní úředník objevil v Šumperku a v r. 1906 se stal dokonce přednostou poštovního úřadu. Patřil tu k průkopníkům nových metod poštovníctví, byl první, kdo šumperskou veřejnost seznamoval s novou technikou, telefonem, mikrofonom, magnetofonem apod., a staral se o její rozšíření. Přitom patřil k neaktivnějším členům šumperského pěveckého spolku, jehož se posléze stal i čestným členem.

BARTOŠKOVÁ, Milada

* 2. 6. 1904 Moravská Ostrava
† 2. 4. 1991 Šumperk

Sportovní gymnastka a atletka

Jako členka družstva čs. gymnastek se zúčastnila už v r. 1928 olympijských her v Amsterdamu. Později jako všestranná sportovkyně slavila úspěchy v lehké atletice, zejména v překážkových bězích (čs. reprezentantka např. na závodech v Poznani 1929), vrhu koulí, skoku do dálky i výšky a v přespolním běhu. Sportovní kariéru musela předčasně ukončit po zranění v r. 1930. Jako středoškolská profesorka (obory tělesná výchova-němčina) pak působila do r. 1938 na Slovensku v Banské Štiavnici, v letech 1938 -1947 ve Zlíně a posléze ještě dvanáct let (1947-1959) na gymnáziu v Šumperku.

BAYER, František

* 19. 1. 1887 Přerov

† 23. 1. 1972 Přerov

Středoškolský profesor

Narodil se v rodině přerovského profesora a vlastivědného pracovníka Františka Bayera. V r. 1919 byl z Přerova přeložen na nově vzniklou reálku v Šumperku. Patřil k nejoblíbenějším členům profesorského sboru, navíc i k pilným pracovníkům rozvíjejícího se kulturního života poválečné české menšiny. Byl předsedou okrsku Národní jednoty a okresního osvětového sboru, okrskovým knihovníkem a starostou šumperského Sokola. Po vynuceném odchodu ředitele Ladislava Fialy od r.1921 šest let řídil šumperskou reálku jako její zatímní správce. V r. 1926 se vrátil do Přerova jako ředitel reálného gymnázia.

BAYER, Josef

* 29. 10. 1821 Třemešná /okr.Bruntál/

† 26. 6. 1894 Šumperk

Stavitel a projektant

Absolvent technické školy v Brně. Jako stavební podnikatel působil od r. 1846 v Šumperku, od r. 1876 městský radní. Je autorem řady projektů reprezentativních i obytných budov, které realizovala jeho vlastní stavební firma. V Šumperku je to např. hotel F.J. Schneidera /dnešní Slovan/, Kretschmerův dům /rodný dům Leo Slezaka na ul. A. Kašpara/, Sieglova vila /na ul. Čs. armády/, první budova nádraží, městská střelnice, kasárna, strojovna a rezervoár vodovodu aj., mimo Šumperk kostel v Rapotíně, přádelny v Sudkově a Hanušovicích, pivovary na Třemešku a Holbě aj.

BERAN, František

* 22. 2. 1870 Dobřív /okr. Rokycany/
† 18. 1. 1922 Čáslav

Čs. důstojník

Vystudoval obchodní akademii v Chrudimi a po vojenské prezenční službě se nechal aktivovat. Sloužil postupně v Plzni, Chebu a od r. 1912 u 30. zeměbranceckého pluku ve Vysokém Mýtě. Za první světové války působil na ruské a italské frontě. Koncem války v říjnu 1918 v Itálii se ujal vzbouřeného 30. pěšího pluku a zorganizoval jeho uspořádaný návrat do Čech. Od poloviny prosince 1918 pak pod velením pplk. Berana se vysokomýtský 30. pěší pluk podílel na likvidaci odbojného Sudetenlandu a spolu s 13. pěším plukem ze Zábřeha také 15. prosince 1918 na obsazení Šumperka.

BERGER, Georg, ing.

* 11. 6. 1856 Magdeburg
† 8. 3. 1930 Vídeň

Inženýr a architekt

Vystudoval na technice ve Stuttgartu, praxi získal u několika soukromých firem v Čechách. V r. 1895 ve Vídni se osamostatnil a uplatnil při výstavbě činžovních domů. Zakázky získával i na Moravě, např. v Olomouci /návrh severního průčelí radnice/ a pak zejména v Šumperku /Německý spolkový dům, dnešní divadlo 1901, nová radnice z r. 1911/. Šumperk si zvolil dokonce za svůj nový domov a v první čtvrtině 20. století svou historizující tvorbou s romantickým výrazem jak u novostaveb ve vilové čtvrti, tak dostaveb v historickém jádru města významně ovlivnil celkovou architekturu Šumperka.

BLASCHKE, Alois, Dr. jur.

* 28. 3. 1898 Preussisch-Heinersdorf
† 11. 8. 1979 Büdingen /Německo/

**Advokát a politik,
šumperský starosta**

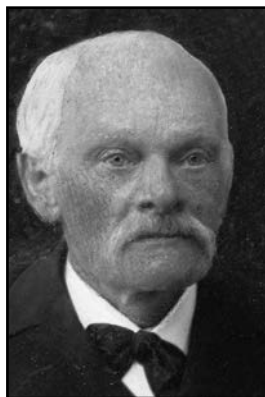

Obecnou školu navštěvoval ve Starém Městě, gymnázium v Šumperku, práva vystudoval ve Vídni. Po válce si otevřel advokátní kancelář v Šumperku. Do politiky vstoupil ve 30. letech, když na podzim 1933 byly úředně zakázány německé nacionální strany a dr. Blaschke, v té době nestraní, byl schválen do uvolněné funkce místo starosty R. Künzela. Starostou zůstal do r. 1938, za okupace byl ještě radním. V r. 1946 se usadil v německém městě Büdingen a angažoval se v krajan-ském sdružení šumperských Němců v Hesensku.

BOESE, Julius

* 14. 9. 1844 Libina
† 16. 2. 1906 Šumperk

**Okresní hejtman,
čestný občan Šumperka**

Okresní hejtman v Rýmařově, od 1. listopadu 1878 okresní hejtman v Šumperku. Za zásluhy o město Šumperk v době jeho úřadování mu starosta Friedrich Tersch v červenci 1887 slavnostně předal pozdravnou adresu. V dubnu 1895 za vzornou službu pro monarchii obdržel od císaře Františka Josefa titul místopředsedelského rady a Řád železné koruny 3. třídy. O několik měsíců později při odchodu do penze v červnu 1895 byl jmenován čestným občanem města Šumperka.

BRACHTEL, Karl

* 28. 2. 1860 Šumperk

† 29. 3. 1945 Šumperk

Malíř a historik umění

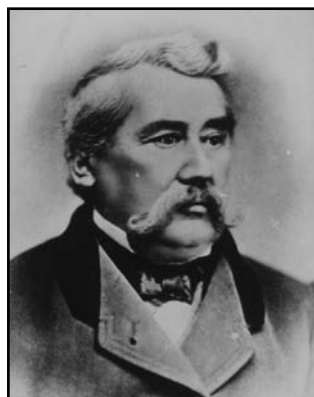
Syn šumperského malíře a dekorátéra, studoval na uměleckoprůmyslové škole a malířské akademii ve Vídni. Začínal jako dekoratér na výzdobě drážďanské opery a divadla v Darmstadtu, krátký čas pracoval v dílně malířů kostelních obrazů ve Vídni. Od r. 1903 se věnoval pedagogické činnosti, dva roky ve Vídni a potom až do penze ve Varnsdorfu. Od r. 1925 žil v Šumperku a vedle malířské tvorby se zabýval i uměleckou a kulturní historií regionu. Byl malíř-realista, zaměřený na figurální a portrétní tvorbu, později se věnoval i krajinomalbě. Na snímku Brachtelův autoportrét.

BRANDHUBER, Josef

* 21. 2. 1808 Šumperk

† 23. 6. 1874 Šumperk

Obchodník a starosta Šumperka

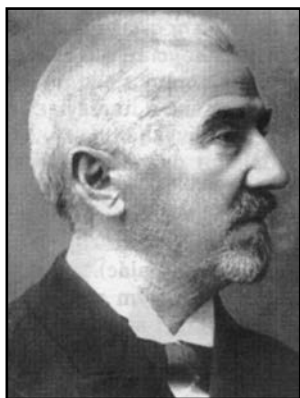

Syn zámožného šumperského obchodníka Josefa Brandhubera. Řadu let se významně podílel na správě města, od roku 1857 byl městským radním, v srpnu 1870 po F. J. Schneiderovi se stal starostou Šumperka. Během jeho působení na šumperské radnici pokračoval hospodářský rozmach města, podpořený i rozvojem komunikací. V říjnu 1871 byl zahájen provoz trati Zábřeh-Šumperk-Sobotín, v tom roce bylo otevřeno také šumperské nádraží, v říjnu 1873 pak byla zprovozněna i trať Šternberk-Šumperk-Králíky a Šumperk se stal železniční křižovatkou.

BRANDHUBER, Karl

* 24. 8. 1846 Šumperk
† 14. 8. 1934 Vrbno pod Pradědem

Textilní podnikatel

Syn šumperského obchodníka a starosty Josefa Brandhubera. Studoval na reálce v Olomouci a na technice ve Vídni. V r. 1868 přijal místo ředitele Spojených přádelen lnu ve Světlé Hoře a Vrbně. V r. 1870 přesídlil do Olomouce, firmu přeměnil na Vrbenskou přádelnu a tkalcovnu juty a ujal se jejího vedení. Věnoval se také komunální politice. Byl členem obecního zastupitelstva, radním, a v letech 1896 - 1918 i starostou Olomouce. Za jeho starostování došlo k modernizaci města. Jako viceprezident Obchodní a živnostenské komory v Olomouci byl zvolen i do moravského zemského sněmu.

BŘEZINA, Jan, PhDr.

* 21. 10. 1877 Bludov
† 21. 9. 1962 Praha

**Středoškolský profesor,
vlastivědný spisovatel**

Obecnou školu navštěvoval v Bludově, německé gymnázium v Šumperku, na pražské univerzitě studoval matematiku a fyziku (doktorát 1909). Jako profesor působil v Olomouci, Přerově, Prostějově a Brně, v letech 1921-1938 pak v Praze. Jeho celoživotním zájmem byla historie, zvláště historie rodného severomoravského kraje. Je mj. autorem Pamětí obce Bludova (1927) a průkopnického díla Šumperský, staroměstský a vízberský okres (v edici Vlastivěda moravská, 1932). Z jeho pozůstalosti byl v této edici vydán i svazek Zábřežsko v období feudalismu, (1963).